

Zuzana Kučerová a kol.

2

Vzpomínková

Skutečné příběhy, které jste možná prožili i vy

Vzpomínkomat 2

Vyšlo také v tištěné verzi

Objednat můžete na
www.albatrosmedia.cz

Bizbooks®

Zuzana Kučerová a kolektiv
Vzpomínkomat 2 – e-kniha
Copyright © Albatros Media a. s., 2018

Všechna práva vyhrazena.
Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu majitelů práv.

ALBATROS **MEDIA**

Zuzana Kučerová a kol.

2

Vzpomínkováť

Skutečné příběhy, které jste možná prožili i vy

Obsah

Úvod	5
ŽIVOT MEZI PANELÁKY	8
ZAŽIJEŠ VOJNU!	32
CO JSME SI UŠILI A CO JSME PODĚDILI	46
TAK KAM LETOS?	104
ZÁZRAKY MODERNÍ DOBY – TELEVIZE A ROZHLAS	152
SLÁVA ČESKOSLOVENSKÉMU FILMU	166
HRDOST	186
JE TO JENOM SPORT	206
REKLAMA JAKO ODRAZ SPRÁVNÉ DOMÁCNOSTI	248
DĚDA MRÁZ K NÁM NIKDY NECHODIL	290
Závěr	322
Poděkování	324
Seznam literatury	325

Úvod

Dát dohromady knihu o životě v Československu od padesátých do osmdesátých let minulého století znamenalo vyslechnout si desítky příběhů. Některé byly nenaplněné, protože jim totalita zabránila dojít do cíle. Jiné byly odhodlané. Třeba když maminky vyprávěly, jak chtěly svým dětem na Vánoce koupit banán nebo pomeranč. Další byly rozkouskované. Přece jen je to pro někoho už TAK dávno.

A všechny byly nostalgické. Stačilo říct slovo zima. Bývala „opravdová“, dlouhá, těžká. Každý kopec byl sjezdovkou a jezdilo se z něj denně několik hodin. Dokonce jako kdyby byl i sníh bělejší. Sousedí jako kdyby si byli blíží. Moc si nezáviděli, protože jejich obýváky vypadaly úplně stejně. Rodiny byly více spolu, scházely se u televize a rozhlasu při důležitých sportovních utkáních a zahradničních filmech. A kino. Mladí lidé viděli v kině všechno, co se objevilo. Jednalo se o povolenou a cenově dostupnou zábavu. Z oblíbených filmů pak sbírali plakáty a letáčky, kterými si polepovali své pokoje. A mnoho těch plakátů dodnes vidí před očima.

Vzpomínka zůstává subjektivní a citově zbarvená tak, jak ji zbarví povaha jejího autora. A tak je tato knížka zbarvená nostalgií všech, kdo se na ní se mnou podíleli. Aniž bychom chtěli z historie vytvářet milý nekritický kýč, sepsali jsme dohromady knihu, která se usmívá nad dovolenými v Rumunsku a povzdechne si nad hokejovými vítězstvími nad Sovětským svazem.

Zuzka Kučerová

Život mezi paneláky

Neužila jsem si dětství ani v paneláku, ani v jeho protipólu – vícegenerační vile. Panelák jsem si otestovala až jako tříadvacetiletá, dávno po revoluci, když jsem se do něj s kamarády nastěhovala asi na rok a půl. A vybavení bytu pravděpodobně vydrželo s panelákem od prvního dne, co jsme se zabydleli.

Měla jsem parádní postel, kde jsem jednou za čas rovnala prkna pod matrací, aby se mi nepropadal zadek, komodu s klíčkem a hlubokou šatní skříň bez poliček. Všechny dveře v bytě byly lehoučké, skoro jako z papíru, a o dvoukřídlých dveřích jsme si mohli nechat zdát. V mém pokoji byl superpraktický strakatý nízký koberec (takový, na němž není vidět žádná špína ani chlupy) a v kuchyni povinné linoleum. To mi okamžitě připomnělo hodiny výtvarky na gymplu – myslím, že na linoryty je tento materiál perfektní. Kuchyňská linka měla správně naoranžovělou barvu, úchytky na zásuvkách byly z plastu a trouba se zapalovala sirkou, kterou jste u hořáku museli podržet několik vteřin.

Koupelna v jádru bytu, resp. domu, byla samozřejmě. Musím ale říct, že náš paneláček měl příjemnou zvukovou izolaci a jediný zvuk, který mi prozradil, že jsou naši sousedé doma, byla tekoucí voda v koupelně. Byl to malý panelák s výtahem, na obou jeho stranách dodnes rostou stromy, stojí lavičky a mezi nimi je pár dětských prolézaček. Kousek od domu je menší supermarket, školka a základní škola. Zkrátka miniměsto ve městě. A tak to také kdysi začalo.

Lidi chtějí do města, tak jim to umožníme

Paneláková sídliště se u nás začala stavět v padesátých letech. Rozmach panelových domů, díky němuž v nich dodnes žije až čtvrtina populace, ale přišel za normalizace. Během sedmdesátých let se postavila více než polovina všech paneláků, které v Česku stojí. Od padesátých let do konce, tj. do roku 1991, bylo dohromady postaveno přes milion nových panelákových bytů.

Výstavba sídlišť de facto změnila populační mapu naší země. Lidé chtěli z venkova do měst, a tak pro ně byla vystavěná nová města. Na sídlištích vznikla obchodní centra, školy i nové zastávky hromadné dopravy včetně metra. Největší sídliště se stala světem sama pro sebe. Množství lidí, které v domech žilo, dodávalo jedincům nový pocit anonymity a odbourávalo zvyk zdravení sousedů, ale mnoho dětí si tuhle zástavbu užívalo jako vlastní obrovskou lego stavebnici.

Jednou z nedílných součástí bydlení v paneláku byly pořadníky na byty. Když jste založili rodinu a měli jste štěstí, stát vám dal byt. Specialitkou byly výměny bytů, které probíhaly naprosto běžně. Epickou ukázkou, jak takové výměny přes inzerát fungovaly, je film **Kulový blesk** z roku 1978. Rudolf Hrušínský zde organizuje dvanáctinásobnou výměnu a ve filmu se v podstatě setkáte se všemi typy normalizačního bydlení.

Rodina musí být pohromadě

Totalita měla kromě paneláků ale i další specifikum. A tím byly vícegenerační domy. Zatímco dnes si stavíme (pokud na to máme) obrovský dům s tím, že ho jednou možná přenecháme dětem, nebo si do něj nastěhujeme rodiče, když budou potřebovat naši péči, tenkrát se domy stavěly jinak. Až dcera vyroste, přivede si chlapa, vezmou se, budou bydlet i s dětmi v přízemí – a všichni budeme spokojení. Bez debat, bez otázek, jsme přece šťastní, že nežijeme

v tom paneláku. Podobné stavby existují i dnes, ale jejich obyvatelé už uvažují trochu pokrokověji.

Interiéry

No a ať jste žili v paneláku, cihlovém domě nebo ve vlastní vile, interiér mohl být podobný. Panelákové byty vypadaly takřka identicky, protože na svého majitele čekaly v podstatě hotové, ostatní byty a domy byly častěji „ozvláštněné“ starším kusem nábytku nebo v nich hrálo roli výrazné okno apod.

Slavná československá sídliště

Jižní Město, Praha – začátek stavby v roce 1971

Severní Město, Praha – 70.–80. léta, Prosek, Bohnice, Ďáblice, Čimice, Kobylisy, Letňany

Petržalka, Bratislava – 70. léta

Lesná, Brno – 60. – 70. léta

Košická sídliště – stavěná od 50. let

Janov, Litvínov – 70. léta

Máj, České Budějovice – 80. a 90. léta

Poruba, Ostrava – 50. léta

Pamatujete, co všechno se v socialistickém bytě dalo najít? Do posledního detailu to přiblížila výstava Husákovo 3+1 v pražské Galerii VŠUP v roce 2007 nebo Paneland v brněnské Moravské galerii do března 2018.

Nábytková sektorová stěna, které vládne černobílá či barevná televize,

konferenční stůl a pohodlný gauč. Vedle gauče stoleček nebo košík na časopisy. Broušené sklo před knihami ve vitrinách, ze kterých děti každý víkend musely utírat prach. Z nízkého stropu visí lustr s mléčným stínidlem. Tak vypadal obývací pokoj téměř v každé československé rodině.

Ani kuchyně se příliš nelišily. Tapety okolo jídelního stolu, ošoupané na místech, kam si lidé sedali nebo kde bylo celkově více pohybu. Skleničky od hořčice, slavnostní sklenice na nožičce na kávu se šlehačkou, plastové barevné hrníčky na šťávu, růžový porcelán, sifon a talíře s kytičkami na stranách.

Jaký nábytek měli úplně všichni

V roce 1971 byl uveden do prodeje nejdéle vyráběný poválečný typ sektorového nábytku. U-101, neboli Universal, navržený Jindřichem Halabalou, měla doma snad každá rodina. Existovaly varianty pro obývací, ložnicí a dětský pokoj. Nábytek se skládal z otevřených, uzavíratelných a prosklených dílů a jeho stavebnicovým vlastnostem se zkrátka nedalo odolat. Navíc nebylo moc možné sehnat něco jiného. Skládačky z menších a větších skříněk se v době největší slávy objevily i na mnoha pracovištích – v kancelářích, nemocnicích i školách.

Perličky

V činžovních domech byla v koupelnách okna do světlíku, díky čemuž bylo slyšet skrz celý dům. To byl důvod, proč se v koupelně nesmělo mluvit o politice. Když byly paneláky nové, byly některé z nich vskutku naprosto identické. Občané, kteří do nich byli čerstvě nastěhováni, se tak občas nemohli trefit do svého vchodu.

Umělohmotný odkapávač, hliníkové příbory a pískací konvice na vodu. Kdo měl štěstí, byl vlastníkem např. ručního elektrického šlehače Merkuria, který oslňoval svou univerzálností. Šlehal, mixoval, mlel kávu.

V koupelnovém jádru nad vanou klasicky visela šňůra na prádlo a jedním z „majstrštyků“ bylo umyvadlo na rohu vany. I tady vládl plast – pokrokový materiál, který jste si mohli užít jako kalíšek na kartáček, skříňku se zrcadlem i koš na prádlo.

Ložnicím či dětským pokojům dominovaly často válečky a praktické peřináky, které sice nebyly „kdo ví jak krásné“, ale musí se jim nechat praktická vlastnost – otevírání shora i ze strany. V malých bytech, kde bylo potřeba mít vychytaný každý centimetr, se to náramně hodilo. I proto bylo tak důležité sehnat kuffíkový šicí stroj. Šít potřebovala každá rodina a mít k tomu skladný stroj, ideálně značky Lada, který nezabíral příliš prostoru, to byla výhra.

Město ve městě

Jak jsem již zmínila, sídliště byla města ve městě. Husákovy i starší děti byly pak přímými svědky zrodu těchto měst a jejich dětství je často úzce spojeno s výstavbou. Odpoledne trávily mezi panely a bagry a měly tak ideální prostředí pro hry na vojáky, na schovku nebo na babu. Panelová bludiště nabízela prostě své výhody.

foto report z výstavy Paneland

OBÝVACÍ STĚNA U-84

OKRESNÍ
PRŮMYSLOVÝ
PODNIK SVITAVY
SE SÍDLEM
V PULIČCE

ha

BYTOVÁ STĚNA MARS

UP ZÁVODY ROUSINOV

BALENI

Typové číslo: 615 815-2990

Jednotlivé díly stěny lze přemísťovat a vytvářet různé sestavy. Do bytové stěny MARS je rovněž zařazena vysoká lavna sáňka s prostorem na klábovku. **PROVEDENÍ** — DOKONČENÍ: Přední a vnitřní plochy skříňek jsou dířkované okrajovou dřívou a mašlens. Plochy jsou dokončeny polyuretanovým lakovým nátěrem. Ostatní plochy a rohy jsou dokončeny nitrocelukem mat. **BALENÍ:** Bytová stěna a stolek jsou expedovány volně a jednotlivé kusy jsou chráněny textilními obaly. Dílky jsou demontovány a vloženy v PE sáčkách, který je vložen do zásuvkové skříňky. Společenský stolek je rovněž demontován a balen do obalu z vlněné lepenky. Stěnu MARS lze dokončovat jakýmkoli záložním nábytkem. Modernímu tvarovému pojetí odpovídají soupravy nář. Wilberg, Salzer, Manká a jiné.

Paneláková poetika

Dospívala jsem na pražském sídlišti Pankrác. V tom věku mi bylo v podstatě úplně jedno, jestli žiju v rodinném domě nebo v paneláku, byla jsem ráda, že mám kde spát. Navíc v mnohém náš život fungoval komunitně, podobně jako na vesnici, v zimě jsme vyběhli z paneláku, nazuli si lyže a lyžovali celé dny na Kavčích horách. Můj syn si později hrál na vojáky v příkopech při stavbě dalších částí sídliště. Telefony v domácnostech nebyly zvykem a na sídlišti byla jen jedna budka. Pamatuju si, že jedné rodině v domě se takhle narodilo doma miminko. Tatínek lítal po okolí a nemohl sehnat fungující telefonní budku. Než se mu podařilo zavolat sanitku, bylo dítě na světě.

Zora J.

Co jsme měli

Měli jsme obývací stěnu Radikal. Na ní nahoře stály vystavené prázdné lahve od zahraničního alkoholu. Taky bulharská keramika, váza z hutního skla, která by přerazila nohu i mamutovi, a svázané ročníky Stadionů. V bytě v Litvínově byly na zdech v kuchyni lakované tapety. Vůbec nešly sundat! Vlastně v celém bytě jsme měli tapety. Takové, které měli všichni, se často se objevovaly v televizních inscenacích. A peřiňák byl nezbytná součást domácnosti! Stejně jako květinová tyč.

Klára M.

Návštěva u Aleny

Do jara 1966, to znamená do mých pěti let, jsme bydleli v třípatrovém činžáku s hezkým číslem 123. Byl postaven asi tak v třicátých letech minulého století. Kolem vchodových dveří měl lesklé černé dlaždice a odlišoval se tím od všech ostatních nejen v ulici, ale v celém městě.

Měli jsme v kuchyni velký stůl, pod kterým se dalo lézt a hrát si. Na zemi bylo barevné lino, asi zelené, a na něm světlý vzorek – něco jako padáčky z odkvetlých pampelišek. U kamen byl odlišný pruh lina a na něm pohovka. Myslím, že mi takové pole působnosti tenkrát úplně stačilo, a co bylo navíc, tím se to ještě vylepšilo.

V předsíni byla dvoupatrová police s hračkami. Náš Mirek měl už tehdy svědomitou povahu, měl všechna autíčka pěkně naskládána vedle sebe a na čestném místě měl postavený plechový pá-

sák na baterky. Asi nejvíc ze všeho si ale cenil maličkého skútru. S tím si skoro ani nehrál, spíš ho vystavoval a obdivoval.

Na dvoře bylo klepadlo na koberce a jinak skoro nic, jen holé zdi a v rohu snad i malé pískoviště. Ale to nám stačilo, měli jsme fantazii a uměli se zabavit kdykoli a kdekoli. Mně se například zdálo podivuhodné, že jedno z oken (nahore ve druhém patře) je naše vlastní a že tam někde za ním je maminka, i když zrovna na ni není vidět.

V naší ulici bývaly obchody a nad nimi byty. Po jedné straně si pamatuju zídku se zábradlím, chodník za ní byl o něco níž než ten protější a dalo se tam koukat do suterénních oken. Blízko také byla dřevěná lávka přes řeku a chodit po ní bylo dobrodružné – tu a tam byla pod nohama mezera a prosvítala voda. Nedaleký most také budil úctu. Byl dlouhý, kovový, s obrovskými oblouky. Přes něj jsme ale chodili tak málo, že si ho pamatuju až z pozdější doby.

Mám za to, že v jakém prostředí člověk vyrůstá v nejtětlejším věku, takové je mu už celý život blízké – i kdyby si ho třeba moc nepamatoval.

Alena H.

Zažiješ VOJNU!

Pro mě je vojna, případně nástup do armády, především povinná součást zápletky skoro každé správné pohádky. Že to byla běžná věc v životě mých rodičů, si už stěží dovedu představit. A přitom to jejich generaci muselo formovat víc než cokoli jiného. Nejde ani tak o přerušeni slibné kariéry, jako o zásah do života mladých lidí. Prožíváte lásku v tom nejhezčím věku a musíte zmizet na dva roky. Na druhou stranu – právě odtud mívají muži ty nejvěrnější kamarády až do konce života.

Svatá knížka

Základní vojenská služba byla pro mnohé spíš absurdní záležitost, i když je pravda, že někteří mají dojem, že by dnes mladým mužům nějaká „disciplinární dovolená“ prospěla. V té době se ale většině kluků moc nechtělo. Důvodů bylo více – nutnost ostříhat si vlasy (třeba pro volnomyšlenkáře to bylo obrovské bolestné gesto), opuštění první lásky a přátel, strach ze šikany, obecná nechuť ke zbraním a bojům, a pro mnoho kluků to byla zkrátka „úplná blbost a zbytečnost“. Jak získat modrou kníž-

ku, neboli zproštění branné povinnosti, bylo oblíbené téma kluků ve věku sedmnácti až dvaceti let.

Nebylo to snadné. Modrá se dala získat na základě fyzické nebo psychické nezpůsobilosti. Ideální bylo mít známé mezi doktory, ale to se každému nepoštětilo. Chlapci si často prošli psychiatrickou léčebnou, aby na vojnu nemuseli, trápili se hladovkou, aby one-mocněli, byli si ochotni raději zlomit nohu apod. Někteří chudáci studovali, aby vojnu co nejvíce oddálili, jiní si pořídili rodinu. Když se nezadařilo,

dostali namísto modré šedou a museli si na vlastní kůži vyzkoušet život mezi kasárnami.

Život v uniformě

Jednou z báječných vlastností vojny byla lokalita. Velmi běžně se rukovalo na druhou stranu Československa, asi aby nebylo tak jednoduché na pár hodin upláchnout. Nastupovalo se na jaře a na podzim a počátky byly nejkrušnější. Nejmladší vojáci se stávali terčem více či méně hrubých žertíků. Holubi – neboli bažanti – museli star-

ším vojákům sloužit a nemohli si dovolit spoustu věcí, které oficiální pravidla kasáren povolovala.

Namátkou k vnitřnímu chodu, kterému veleli starší vojáci, tedy mazáci (druhý ročník vojny) a supráci (poslední půlrok vojny): bažanti nesměli ani ve volném čase nosit oblečení z domova, museli nosit kanady zapnuté až do posledního patra, nesměli si přes den sedat na postel, kromě snubního prstenu nesměli nosit žádný šperk. Pravidel bylo mnohem více a lišila se stejně, jak

se lišila přívětivost podmínek na daném místě nebo v konkrétní rotě.

Co bylo ale obdobné, byly rituály, kdy se z bažantů stávali mazáci. Většinou se pořídily litry alkoholu a starší vojáci křtili mladší kolegy třískáním opaskem. Mladší vojáci se pak opili a byli šťastní, že jsou zase o krok blíž normálnímu životu. Lampasáci, kteří vojákům veleli oficiálně, se hierarchií mezi vojáky příliš nezabývali. Pro ně bylo důležité, že mají na rotě klid.